

*Р. Р. Юрків,
аспірант кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID ID: 0000-0001-9016-6634*

DOI: 10.32702/2306-6806.2021.7.101

ІНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

*R. Yurkiv,
Postgraduate student of the Department of Finance, Money Circulation and Credit, Ivan Franko National University of Lviv*

INSTITUTIONAL ASPECTS OF FORMATION AND REALIZATION OF INVESTMENT ACTIVITY
FINANCIAL POTENTIAL OF SMALL ENTERPRISES

У статті обґрунтовано підходи до формування інституційних засад формування та реалізації фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання в Україні. Систематизовано підходи до розгляду інституційних аспектів розвитку економіки та малого підприємництва. Виокремлено формальні та неформальні інститути, вплив яких потрібно враховувати вітчизняним бізнес-структурам у сучасному глобалізованому фінансовому просторі. Доведено важливість неформальних інститутів, зокрема цифрової культури, інноваційного мислення, бізнес-свідомості. Акцентовано на успіхах Міністерства цифрової трансформації України та пріоритетах діджиталізації на найближчу перспективу. Аргументовано необхідність грантової підтримки стартапів як основи фінансування розвитку інноваційних ініціатив в Україні. Обґрунтовано важливість використання краудфандингу і краудлендингу для диверсифікації джерел формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності малих підприємств в Україні.

The article substantiates the approaches to the formation of institutional foundations for the formation and implementation of the financial potential of economic entities investment activities in Ukraine. The post-pandemic recovery of the national economies and current trends in the global financial space give grounds to argue about the growing role of institutional regulation of business processes while ensuring competitive principles of entrepreneurship. At the same time, in Ukraine these problems are especially relevant given the destructive factors of formation and realization of financial potential in terms of the problems of its direction for investment purposes.

Approaches to the consideration of institutional aspects of small business development are systematized. Formal and informal institutions are singled out, the influence of which should be taken into account by domestic business structures in the modern globalized financial space. The importance of informal institutions, in particular digital culture, innovative thinking, business consciousness, is proved. Emphasis is placed on the successes of the Ministry of Digital Transformation of Ukraine and the priorities of digitalization for the near future. The

necessity of grant support for startups as a basis for financing the development of innovative initiatives in Ukraine is argued. The importance of using crowdfunding and crowdlanding for diversification of sources of small enterprises investment activity financial potential formation in Ukraine is substantiated.

Therefore, the improvement of the institutional framework for the formation and implementation of the financial potential of small enterprises investment activities in Ukraine should be based on the use of the potential of formal and informal institutions with an emphasis on the principles of balance. In the domestic realities it is especially important to simultaneously form the appropriate digital culture and thinking, investment traditions, because the effective functioning of the system in terms of formal institutions is closely related to the influence of informal, which should be improved in the transparency of investment regulation and protection of competitive entrepreneurship.

Ключові слова: фінансовий потенціал, інвестиційна діяльність, інститути, краудфандинг, краудлендинг, стартапи.

Key words: financial potential, investment activity, institutes, crowdfunding, crowdlanding, startups.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Постпандемічне відновлення національних економік країн світу і сучасні тренди у глобальному фінансовому просторі дають підстави стверджувати про зростання ролі інституційного регулювання бізнес-процесів при одночасному забезпеченні з боку держави конкурентних засад підприємництва. Водночас в Україні ці проблеми особливо актуальні з огляду на деструктивні чинники формування й реалізації фінансового потенціалу власне у частині проблем його спрямування на інвестиційні цілі. Упродовж років незалежності органами державної влади й управління ухвалювались значна кількість нормативних документів, якими було затверджено програми та стратегії, спрямовані на підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємств. Втім, більшість з них не вдалося реалізувати, що і зумовило спад інноваційної активності у бізнес-секторі через дефіцит інвестицій у високі технології й проривні рішення. Це зумовлює необхідність активізації наукових пошуків у частині нагромадження відповідного фінансового потенціалу бізнес-структур.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Інституційні аспекти розвитку національної економіки та реалізації підприємницької діяльності були предметом наукових пошуків вітчизняних та зарубіжних учених, з-поміж яких: З. Варналії, М. Діба, М. Крупка, А. Кузнецова, Т. Майорова, Є. Макаренко, С. Онишко, О. Юркевич, Б. Гейтс, Б. Елбрехт, Д. Канеман, Д. Норт, Ф. Фукуяма та ін. Втім, реалії функціонування української економіки у період її постпандемічного відновлення обумовлюють необхідність поглибленого вивчення інституційних проблем нагромадження фінансового потенціалу інвестиційної діяльності малого бізнесу.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є обґрунтування інституційних аспектів формування і реалізації фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів малого підприємництва в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Розуміння необхідності інституційного впливу, зокрема на інвестиційні процеси, сформоване відносно

недавно Лауреатом Нобелівської премії з економіки Д. Нортом [8], який виділяв формальні й неформальні інститути, в свою чергу акцент на ролі неформальних був зроблений вченими, що вивчали проблеми поведінкової економіки, зокрема Д. Канеманом (Лауреат Нобелівської премії з економіки 2017 р.).

В економічній науці під інститутом розуміють закріплену (формально або неформально) окрему норму, а також сукупність таких норм в певному секторі, і організації чи установи ("фінансові інститути", "інститути державного управління") [3, с. 16]. Українські вчені переважно інституціональною концепцією вважають те, що економічні процеси пояснюються не тільки економічними, але і соціально-політичними, правовими, соціально-психологічними, етичними умовами, а також звичаями, традиціями і звичками, що існують як в житті окремої людини, так і суспільства загалом [1, с. 192].

Також окремі фахівці стверджують про сукупність різномірних інститутів, що розглядається як інституційна матриця формальних правил і неформальних обмежень [6, с. 26]. Водночас поширеною є наукова позиція, що інституціональне середовище потрібно вивчати у контексті систем відносин "економіка-політика", "економіка-право", "економіка-мораль", "економіка-ідеологія", "економіка-культура", так як у кожній з перелічених систем відносин функціонують власні інструменти, при чому як формальні, так і неформальні, що на загал формують інституціональне середовище конкретного суспільства [4].

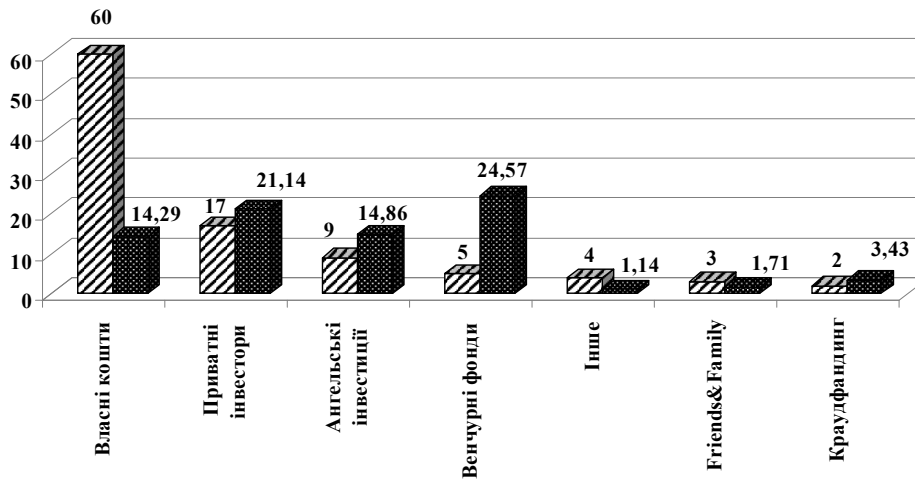
На наш погляд, інституційні основи формування й реалізації фінансового потенціалу інвестиційної діяльності складають формальні та неформальні інститути. Однак, вважаємо за доцільне розглянути при цьому характер впливу й особливості безпосередньої дії цих інститутів у процесі реалізації фінансового потенціалу з акцентом на суб'єктах малого бізнесу.

З-поміж формальних інститутів в Україні будемо виділяти:

— законодавство України та нормативно-правова база в цілому у цій сфері;

— інститути регулювання, тобто органи державної влади і управління, які тою чи іншою мірою впливають на інвестиційні процеси та їхнє фінансове забезпечення, зважаючи на специфіку малого підприємництва.

Так, сукупність формальних інститутів у частині органів регулювання складають зокрема: Міністерство

▨ Поточні джерела фінансування ■ Планове залучення фінансування

Рис. 1. Джерела фінансування фінтех компаній у 2020 році, у %

Джерело: побудовано на основі [5].

розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України; Міністерство фінансів України; Міністерство інфраструктури України; Міністерство цифрової трансформації України; Офіс підтримки і супроводу інвестицій.

У контексті створення й роботи формальних інститутів (інститутів регулювання, що діяли та діють зараз, як підпорядкованих профільним міністерствам так і самостійних, а також нормативно-правової бази) було допущено низку прорахунків:

- неузгодженість й неналежний рівень нормативно-правової бази, що певною мірою підірвало правовий фундамент функціонування усієї системи та порушувало її цілісність, а відтак обмежувало дієвість;

- формальний характер створення та функціонування інститутів регулювання у зв'язку із нечіткістю функцій та завдань, що знижувало ефективність;

- дисбаланси у використанні інструментів організації роботи та обмеженість повноважень органів регулювання;

- відсутність єдиної стратегічної візії напрямів вирішення проблем стимулювання формування фінансового потенціалу й інвестиційної активності малого бізнесу.

У свою чергу неформальними інститутами, які мають суттєвий вплив на процес реалізації фінансового потенціалу суб'єктів малого підприємництва в Україні є:

- рівень сприйняття й підтримки інновацій та інвестицій як основи розвитку підприємницьких ініціатив та вирішення поточних проблем й покращення якості послуг серед громадян і бізнесу;

- цифрова культура, психологія, інноваційне мислення;

- досвід, традиції організації інвестиційної діяльності;

- можливості поширення інформації у суспільстві та рівень його інтегрованості у використання інновацій;

- готовність до цифровізації продуктів і послуг, зокрема у період пандемії та необхідності забезпечення фінансуванням інвестиційних процесів на етапі пост-пандемічного відновлення на основі диверсифікації та з використанням нових можливостей цифровізованого фінансового простору.

Міністерством цифрової трансформації, попри утворення лише два роки тому, було реалізовано й сьогодні реалізується ініціативи, орієнтовані на формування цифрової грамотності та розвиток цифрових компетентностей, що необхідно для малого бізнесу у нинішніх реаліях. Тому підходить до удосконалення інституційних основ в частині інтенсифікації використання регулюю-

чого потенціалу неформальних інститутів повинні передбачати таке:

- формування суспільної думки щодо безальтернативності побудови в Україні інноваційної моделі розвитку, позитивного іміджу інвесторів та інновацій серед громадян і бізнесу, зокрема, якщо йдеться про зовнішні інвестиції та іноземний капітал, який може стати вагомим джерелом формування фінансового потенціалу;

- інтеграція регіонів й їхнього інноваційного потенціалу у єдину інноваційну систему з національною самобутністю й чіткою визначеністю пріоритетів розвитку;

- проведення заходів з популяризації наукової та винахідницької діяльності серед молоді, виховання творчого мислення та позитивного ставлення до інвестицій;

- сприяння поширенню інформації у суспільстві щодо використання інновацій, появи найсучасніших розробок тощо;

- удосконалення нормативно-правової бази у напрямі регламентації механізмів впливу на неформальні інститути, зокрема в епоху цифровізації економіки та суспільства;

- врахування проблем впливу інноваційної та інвестиційної культури, інноваційного мислення громадян, цифрової грамотності, ділових навичок на успішність реалізації фінансового потенціалу малого бізнесу у напрямі інвестицій у пріоритетні напрями для конкретної фірми;

- адаптація специфіки культури, психології й традицій бізнесу задля одержання певних конкурентних переваг України у процесі імплементації Угоди про асоціацію із ЄС.

Водночас вважаємо за доцільне акцентувати особливу увагу на аспектах цифровізації бізнесу, а також нових трендах формування фінансового потенціалу інвестування малих підприємств в умовах діджиталізованої економіки та суспільства. При цьому зазначене має відношення як до формальних (адже органи державної влади мають стимулювати цифровізаційні процеси й модернізувати нормативно-правову базу), так і до неформальних інститутів (цифрова культура, нова бізнес-ментальність тощо, про що було зазначено детально вище).

Цифрова економіка й діджиталізація фінансових сервісів відкривають нові можливості для малого бізнесу в частині розширення джерел формування фінансового потенціалу за рахунок кредитування онлайн, краудфандингу, краудлендингу, краудінвестингу, здешев-

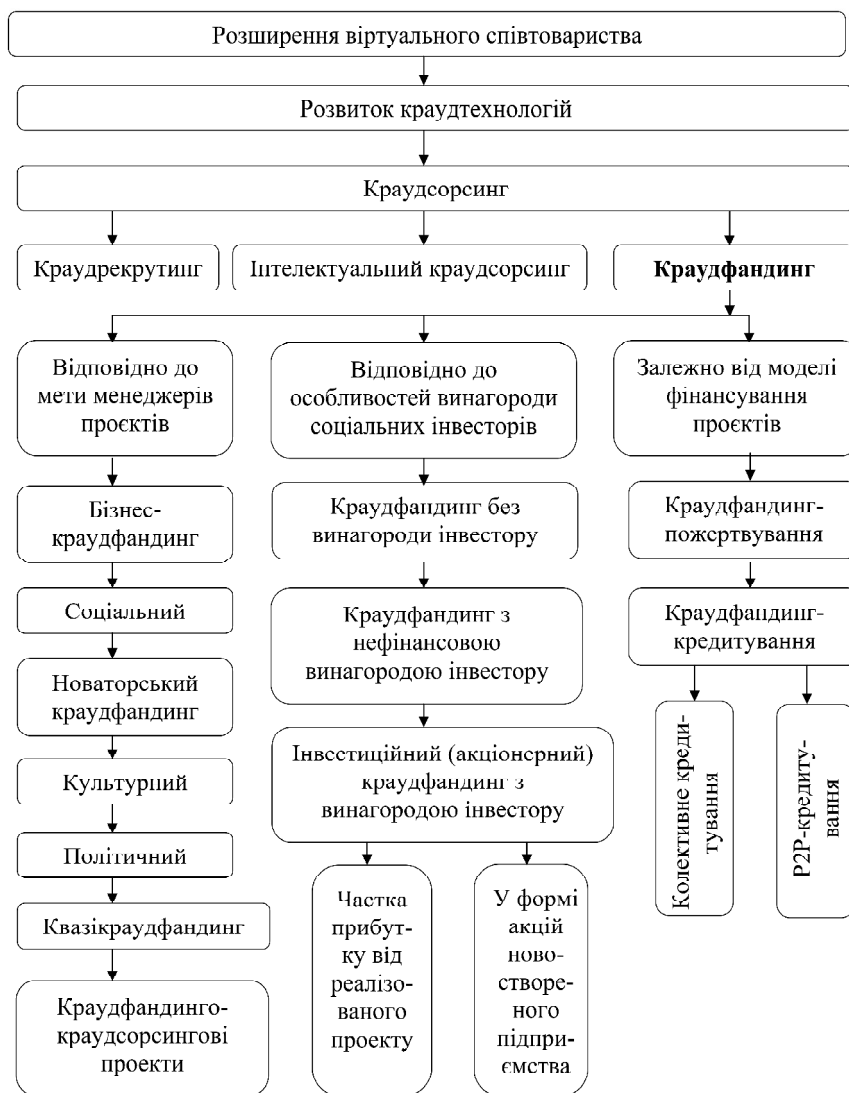

Рис. 2. Краудтехнології та їх використання

Джерело: побудовано на основі [2].

лення ресурсів, залучення інвесторів у межах стартапів тощо. Зокрема, стартапи, які створюються суб'єктами малого бізнесу мають змогу продемонструвати власний потенціал на різних платформах акселерації та інкубації, що було неможливо ще десятиліття назад. Водночас потрібно розуміти, що для України ці тренди є відносно новими, відтак зростає роль інституційної підтримки державою як у частині прямих, так і непрямих стимулів, а також у контексті формування в країні цифрової культури. Тобто йдеться про важливість ролі формальних і неформальних інститутів, що розглянемо детальніше.

На наш погляд, особливий інтерес для України становить розвиток фінтех-компаній у межах ринку фінтех, розвиток якого декларується НБУ як пріоритет до 2025 р. Основним джерелом фінансування на ринку фінансових технологій в Україні залишаються власні кошти — 60%, майже такі ж тенденції в світі, а відмінності головним чином зумовлені невеликою кількістю фінтех-компаній. Як видно з рисунка 1, компанії готові і планують залучати кошти з інших джерел фінансування, зокрема в умовах постпандемічного відновлення ділової активності.

Із даних на рисунку 1 очевидно, що на українському ринку має місце суттєва проблема з венчурними інвестиціями та інвестиціями в цілому. Дуже незначною є роль ангельських інвесторів (лише 9%), які за кордоном інвестують значно активніше у перспективні стартапи. З огляду на ці та інші стримуючі чинники власне в розрізі

дефіциту інвестицій в Україні, можна також стверджувати, що кількість стартапів є недостатньою, що є своєрідним негативним індикатором для малого бізнесу.

Доцільно відзначити в контексті аналізу інституційних зусиль уряду й ініціативи Міністерства цифрової трансформації та інших міністерств і відомств, що стартували у 2020 році:

- запуск Українського фонду стартапів (USF) (уже відбувся): уряд України розпочав нову програму фінансування українських технологічних підприємців на 18 мільйонів доларів. Протягом 2020 року USF провів 19 Pitch Days, отримав більш як 2500 заявок, 80 українських стартапів вже залучили інвестиції від 25 до 50 тис дол. США, загальна сума грантів більше 70 млн грн;

- Міністерство цифрової трансформації оголосило 100 досягнень 2020 року. Ключові проєкти: програма та портал "Дія", широкий спектр електронних послуг, відкриті дані, загальнодержавна програма цифрової освіти, електронна резиденція, Дія.City, програма IT-нації тощо;

- Міністерство цифрової трансформації запустило унікальну платформу 360 Tech Ecosystem Overview — онлайн-портал для пошуку бізнес-інформації про IT-компанії, людей, інвесторів та загалом всю технологічну екосистему України;

- Україна підвищує квоти на імміграцію для IT-спеціалістів до 5000. Після заворушень у Білорусі десятки білоруських IT-компаній та щонайменше 2000 білоруських робітників переїхали в Україну. Серед ком-

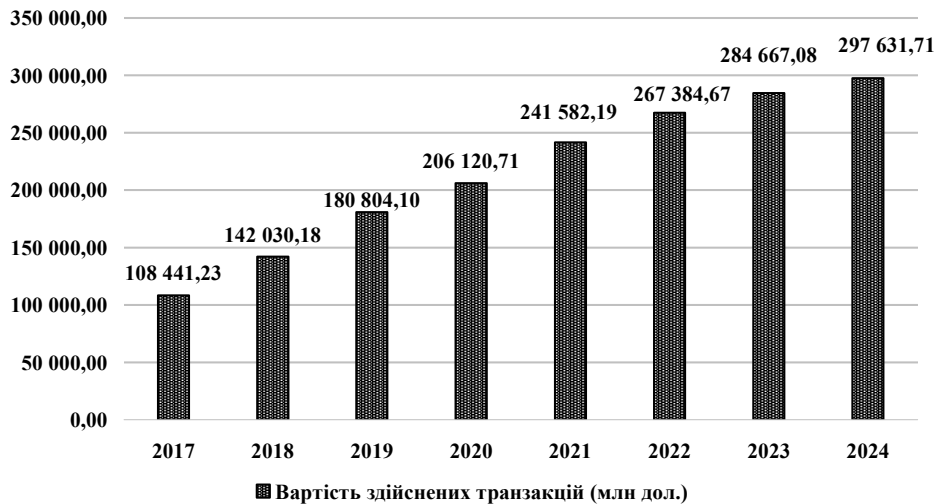

Рис. 3. Обсяги транзакцій на світовому ринку краудлендінгу у 2017–2024 роках*

*Примітка. Дані за 2020–2024 рр. прогнози.
Джерело: побудовано на основі [9]

паній, які організують переїзд працівників, — PandaDoc, Viber та Gismart;

— запуск Дія.City та формування відповідної інституційної бази, зокрема зареєстровано законопроекти щодо розвитку українського ІТ-сектору — № 4303 "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні" та № 4305 "Про внесення змін до кримінального законодавства щодо особливого порядку здійснення розслідування кримінальних правопорушень з метою забезпечення належних умов для розвитку цифрової економіки". Згідно з прогнозами після запуску Дія.City до кінця 2025 р. кількість робочих місць в ІТ-галузі зросте до 450 тис.;

— GIG-співробітники — нові гравці на українському ІТ-полі. Відповідно до законопроекту № 4303, нова форма зайнятості все більше інтегрується в українське законодавство, що дозволяє ІТ-компаніям одержати гнучкі умови праці [7].

На наше переконання, в контексті інституційної підтримки особливе значення має створення Українського фонду стартапів, який пропонує грантову підтримку (гранти 25 і 50 тис дол. США) для найперспективніших стартапів. Ці кошти можуть стати вагомим джерелом формування фінансового потенціалу суб'єктів малого бізнесу у випадку успіху стартапу і перетворення його на повноцінне мале підприємство тощо.

Інституційні зусилля з боку держави, орієнтовані на підтримку стартапів в Україні, що реалізовані протягом 2019—2020 рр., є значними, однак недостатніми, зважаючи на швидке зростання рівня конкуренції на глобальних ринках товарів і послуг. Втім, закладені інституційні основи, враховуючи заплановані зміни у законодавстві країни, повинні дати змогу вирішити проблеми інституційної підтримки розвитку стартап-культури й відповідної бізнес-ментальності серед представників малого підприємництва. При цьому у вітчизняних умовах важливою є робота над підвищенням рівня цифрової грамотності серед громадян і бізнесу, формуванням цифрових компетентностей, що актуально для молодих поколінь зокрема, щоб не допустити відставання в цьому контексті від конкурентів, зважаючи на посилення інтеграції у ЄС та його єдиний цифровий простір. Зазначене важливо саме для малого бізнесу з огляду на його особливу чутливість до можливостей залучати альтернативні джерела фінансових ресурсів для потреб інвестування й інших цілей. У свою чергу без забезпечення інвестиційних потреб розвиток малого підприємництва апріорі неможливий. Це актуалізує необхідність вивчення потенціалу краудтехнологій, зокрема краудфандингу.

Так, краудфандинг (від англ. crowdfunding, crowd — "натовп", funding — "фінансування") — це колективна співпраця людей, які добровільно об'єднують свої гроші або інші ресурси разом, як правило, через Інтернет, щоб підтримати зусилля інших людей або організацій. Фінансування за схемою краудфандингу може виконувати різні функції — допомога постраждалим від стихійних лих, підтримка з боку вболівальників чи фанатів, підтримка політичних кампаній, фінансування стартап-компаній та малого бізнесу, створення вільного програмного забезпечення і багато іншого [2, с. 93]. Особливий інтерес становить застосування краудфандингу власне для фінансування стартапів, що в основному мають інноваційний характер, а також загалом для диверсифікації джерел формування фінансового потенціалу малих бізнес-структур (рис. 2).

Загалом вважається, що краудфандинговий бізнес виник у Великій Британії у 2007 році та згодом швидкими темпами поширився у США та Китаї. Китай ефективно адаптував підхід із залучення коштів на основі використання краудтехнологій до реалій власної економіки, як наслідок значна частина технологічних стартапів сьогодні фінансується саме на основі цього інструмента.

Згідно з дослідженням аналітичних компаній вартість здійснених транзакцій на глобальному ринку краудлендінгу, під яким розуміють позики, що можна одержати на цифрових платформах, у бізнес-сегменті (рис. 3) становила 181 млрд дол. США у 2019 році, що на 27,3% більше порівняно із попереднім роком.

Попри вплив пандемії, спричиненої коронавірусом, прогнозується, що даний ринок продемонструє зростання на 14 % у 2021 р. та досягне показника у 206 млрд дол. США. Загалом очікується, що середньорічний темп приросту вартості транзакцій протягом 2020—2024 років становитиме 9,6%, ланцюговою реакцією чого буде зростання ринку краудлендінгу до 298 млрд дол. США у 2024 р. [8]. Однак назагал потрібно зауважити, що інструменти краудфандингу і краудлендінгу українськими підприємцями використовуються рідко, хоча для малого бізнесу за кордоном вони становлять значний інтерес.

Краудлендінг може дати змогу суб'єктам малого підприємництва в Україні здешевити фінансові ресурси, формуючи потенціал інвестиційної діяльності та загалом диверсифікуючи джерела фінансування, однак при цьому необхідні інституційні зусилля в контексті формування відповідної цифрової культури у бізнес-секторі, водночас потрібен час для адаптації консерва-

тивних підприємців до змін. Однак малий бізнес, що прагнуче залишитись конкурентоспроможним, повинен швидко пристосуватись до реалій цифровізованої глобальної економіки та якомога ефективніше користуватись новими можливостями формування власного фінансового потенціалу.

На наш погляд, аналізуючи інституційні аспекти формування і реалізації фінансового потенціалу малого бізнесу вплив формальних і неформальних інститутів необхідно розглядати у комплексі. Ці підходи повинні застосовуватись як на загальнодержавному рівні під час ухвалення нормативних актів, стратегій та концепцій, так і на рівні менеджменту підприємницьких структур як запоруки успіху бізнесу та розуміння сучасних трендів його розвитку.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Відтак удосконалення інституційних основ формування і реалізації фінансового потенціалу інвестиційної діяльності малих підприємств в Україні повинні здійснюватись на основі використання потенціалу формальних та неформальних інститутів з акцентом на принципах збалансованості. У вітчизняних реаліях особливо важливо одночасно формувати відповідну цифрову культуру та мислення, традиції інвестування, адже ефективне функціонування системи в частині дії формальних інститутів тісно пов'язане із впливом неформальних, які мають вдосконалюватись у напрямі прозорості регулювання інвестиційних процесів й захисту конкурентних засад розвитку підприємництва. Це у випадку ефективної державної політики й виважених підходів в процесі ухвалення змін у нормативно-правовій базі країни повинно дати змогу підвищити ефективність реалізації фінансового потенціалу суб'єктів малого підприємництва в Україні. Врахування цифрових трендів у прийнятті рішень вітчизняними бізнес-структурами суттєво розширюватиме їх можливості у диверсифікації джерел формування фінансового потенціалу на основі залучення ресурсів вітчизняних та іноземних інвесторів. Водночас готовність малого бізнесу до трансформації вітчизняної й глобальної економіки у постпандемічний період буде запорукою їх успіху у довготривалій перспективі.

Перспективи для подальших наукових розвідок формує обґрунтування підходів до розвитку цифрових компетентостей у суспільстві як основи успішної його діджиталізації та ефективного використання потенціалу інституційного регулювання в державі.

Література:

1. Данько М. Теоретико-методологічний аспект визначення транзакційних витрат. Економічна теорія. 2017. № 1. С. 36—46.
2. Дибя М.І., Гернего Ю.О. Глобальні тенденції та потенціал розвитку ринку краудфандингу в Україні. Економіка України. 2020. № 2. С. 66—77.

3. Економічний розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення: монографія / [О.М. Алимов, А.І. Даниленко, В.М. Трегобчук та ін.]. К.: Об'єднаний ін-т економіки НАН України, 2015. 540 с.

4. Кривак А.П. Інституціональні аспекти визначення та реалізації секторальних пріоритетів національної економіки. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=162>

5. Курченко О.О. Державна підтримка стартапів: досвід Польщі, уроки для України. Проблеми науки. 2015. № 12. С. 25—32.

6. Манцуров І.Г. Інституційне планування в системі державного регулювання економіки: монографія. К.: НДЕІ, 2018. 655 с.

7. Офіційний сайт Міністерства та комітету цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/>

8. Institutions, Institutional Change and Economic Performance / by Douglass C. North. Cambridge University Press, 1990.

9. Statista. Crowdfunding worldwide / Statista. 2020. URL: <https://www.statista.com/outlook/335/100/crowdfunding/worldwide>

References:

1. Dan'ko, M. (2017), "Theoretical and methodological aspect of determining transaction costs", *Ekonomichna teoriia*, vol. 1, pp. 36—46.

2. Dyba, M.I. and Herneho, Yu.O. (2020), "Global trends and development potential of the crowdfunding market in Ukraine", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 2, pp. 66—77.

3. Alymov, O.M. Danylenko, A.I. and Trehobchuk, V.M. (2015), *Ekonomichnyj rozvytok Ukrainy: instytutsional'ne ta resursne zabezpechennia* [Economic development of Ukraine: institutional and resource provision], *Ob'iednanyj in-t ekonomiky NAN Ukrainy*, Kyiv, Ukraine.

4. Kryvak, A.P. (2010), "Institutional aspects of definition and implementation of sectoral priorities in national economy", available at: <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?op=1&z=162> (Accessed 01 July 2021).

5. Kurchenko, O.O. (2015), "State support for startups: the experience of Poland, lessons for Ukraine", *Problemy nauky*, vol. 12, pp. 25—32.

6. Mantsurov, I.H. (2018), *Instytutsijne planuvannia v systemi derzhavnoho rehuliuвання ekonomiky* [Institutional planning in the system of state regulation of the economy], Kyiv, Ukraine.

7. Ministry of Digital Transformation of Ukraine (2021), available at: thedigital.gov.ua (Accessed 01 July 2021).

8. North, C. (1990), *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*, Cambridge University Press, Cambridge, UK.

9. Statista (2020), "Crowdfunding worldwide", available at: <https://www.statista.com/outlook/335/100/crowdfunding/worldwide> (Accessed 01 July 2021).

Стаття надійшла до редакції 03.07.2021 р.

ПЕРЕДПЛАТА

ВИДАННЯ МОЖНА ПЕРЕДПЛАТИТИ З БУДЬ-ЯКОГО МІСЯЦЯ!

— ЧЕРЕЗ РЕДАКЦІЮ (ТЕЛ. 458-10-73);

— ЧЕРЕЗ ДП "ПРЕСА"
(У КАТАЛОЗІ ВИДАНЬ УКРАЇНИ);

— ЧЕРЕЗ ПЕРЕДПЛАТНІ АГЕНТСТВА